

ATATÜRK EĞİTİM FAKÜLTESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN STAJ ÖNCESİ VE STAJ SONRASI MESLEKİ ENDİŞE DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI¹

Dr. Nurhayat ÖZDAYI²

Öğretmenliğe hazırlama programları son yıllarda oldukça eleştirilen konular arasında yer almaktadır. Bu konudaki en önemli eleştirilerden biri öğretmen adaylarının öğretmenliğe başlamadan önce yeteri kadar pratik deneyimlere sahip olmamalarına ilişkindir. Öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki yaptıkları pratik, mesleki deneyimlerinin ilk basamağını oluşturma yönünden büyük değer taşımaktadır.

Öğretmenlik uygulaması, öğretmen adaylarının fakülte yılları boyunca aldıkları alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür derslerinin bir sentezi niteliğindedir. Bu üç boyutta kazanılan davranışların ilgili öğretmenlik alanlarıyla uygunluğunun belirlenmesinde öğretmenlik uygulaması odak noktasını oluşturmaktadır (Gömleksiz, 1991, s.46). Fakat öğretmen yetiştiren fakültelerde uygulama çalışmalarının yeteri ölçüde başarıya ulaştığını söylemek güçtür.

Daha geniş bir deneyim, daha iyi bir öğretimi de beraberinde getirir. Yani öğretmen adayını başlangıç için daha iyi hazırlarsak başlangıçta çekilen birçok sıkıntıları halletmiş oluruz. Bununla birlikte bu fikir de tartışılmaktadır. Özellikle öğrenci eğitimi ile ilgili geleneksel deneyimlerin etkisi hakkında kuşkular mevcuttur. Örneğin; bazı araştırmacılar, stajın pozitif etkilerinden bahsederken, bazıları ise, öğretmen adaylarının staj deneyimleri sonunda öğrenciye ve genel olarak öğretime karşı negatif bir davranış göstermeye başladıklarını söylemektedirler. En azından sonuçlar bu tür deneyimlerin tüm öğretmen adayları için aynı yararı sağlamadığı, öğretmenliğe hazırlama programlarında bazı değişikliklere gerek olduğunu göstermektedir (Silvernail, Costello, 1983, s.32).

Yapılan araştırmalarda genel olarak öğretmen adaylarının endişe ve ilgi odakları şu problemler çerçevesinde yer almaktadır: Öğretime verilen değer, disiplin sağlama, öğrencinin öğretmeni görüş açısı, konuya hâkimiyeti, yanlışları düzeltme ve malzeme noksanlığı gibi konularda toplanmaktadır. Pek çok araştırma, bu endişelerin başlangıç için olumsuz sonuçlar doğurduğunu ortaya çıkarmıştır (Silvernail, Costello, 1983, s.32-33).

Jacobs (1968) Hoy ve Reers (1977) yaptıkları araştırmalarda hem ilkökul, hem ortaokul öğretmen adaylarının staj eğitiminden sonra, öncekine göre daha kuşkucu, katı ve cezalandırıcı olduklarını, Clark (1972) öğretmen endişesi ile başarılı öğrencilerin ödüllendirilmesi arasında önemli bir ilişki olduğunu, Doyal ve Forsyth (1973) öğretmen endişeleri ile öğrenci endişeleri arasında pozitif bir ilişkinin varlığını; Koon ve

---

¹ Bu araştırma 28-30 Nisan 1994 Çukurova Üniversitesi Birinci Ulusal Eğitim Sempozyumunda sunulmuştur.

² M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi.

Harootunian (1970), öğretmen endişesinin öğrencinin derse sözlü olarak daha az katılımıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

Bu da gösteriyor ki, öğretim programlarında derslerin içeriği ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, bu programların uygulayıcısı ve temel taşı olan öğretmenler iyi yetiştirilmezse, sorunlarına ivedi çözümler getirilmezse yapılan çalışma ve çabalar amacına ulaşmaktan uzaktır (Cicioğlu, 1984, ~,33). Öğretmen adaylarının sorumluluk bilinciyle yetiştirilmesi ve bu mesleğin yalnız bilgi verme rolünü gerektirmediği (Büyükkaragöz, 1987, s.12) adaylara kavratılmadığı müddetçe uygulama çalışmalarından verimli bir sonuç almak mümkün olmamaktadır. Çünkü öğretim işinin temel sorumlusu öğretmendir. Öğretmenin görevi, eğitimsel yaşantıları düzenlemek ve düzenlenen çevrede örnek oluşturacak biçimde yer almaktır (Bilir, 1992, s.27i. Öğretmenlerin bilgili olması tek başına bir anlam ifade etmez; bildiğini aktarabilme, onu öğrencinin yaşantısının bir parçası haline getirebilme ustalığına sahip olması gerekir. Bu da öğretmenlik uygulamasının önemini artırmaktadır (Ada, 1991. s. 9.1.

Toplumların şekillenmesinde rol alacak öğretmenler, çağdaş nitelikte hazırlanmış olan eğitim programları ile yetiştirilmelidir.

Öğretmen adaylarını başlangıç için ne kadar iyi hazırlayabilirsek, mesleğe karşı daha yapıcı, olumlu tutum ve davranış geliştirmelerine de yardım etmiş oluruz.

Bu yönden mesleki başlangıcın daha güvenli ve güçlü (Çağlar, 1992, s.56) olması için staj çalışmalarında gerekli düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır.

AMAÇ

Öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinde staj uygulamalarından istenilen verim elde edilmemektedir. M.ü. Atatürk Eğitim Fakültesinde son sınıf öğrencileri sömestr tatilini takip eden bir ay içinde staja gitmektedirler. Bu bir aylık sürenin üç haftası ders dinleme, bir haftası uygulama ile geçmektedir. Staj çalışmaları, diğer eğitim fakültelerinde de farklı sürelerde yapılmasına rağmen yine de sorunların olduğu bir gerçektir.

Ancak bizim bu araştırma ile üzerinde durmak istediğimiz temel nokta, öğretmen adaylarının staj öncesi ve staj sonrasındaki mesleki endişe düzeylerinde farklılaşma olup olmadığının karşılaştırmasına yöneliktir. Bu amaçla şu alt problemlere cevap aranmıştır.

1- Staj çalışması, adayların mesleki endişe düzeylerinde bir farklılık yaratmakta mıdır?

2- Kız ve erkekler arasında mesleki endişe düzeylerinde farklılık var mıdır?

3- Bölümler açısından (Sosyal Bilimleri, Fen Bilimleri, Yabancı Dil) mesleki endişe düzeylerinde farklılık var mıdır?

YÖNTEM VE TEKNİKLER

Araştırma, 1992-93 öğretim yılında Atatürk Eğitim Fakültesi son sınıflarında okuyan 1044 öğrenciden örneklem olarak alınan 150 öğrenci (%14) de sınırlıdır. Araştırma kapsamına Fen Bilgisi Sosyal Bilgiler ve Yabancı Dil Bölümü öğrencileri katılmıştır.

Araştırmaya Müzik-Resim ve Beden Eğitimi Bölümleri öğrencileri, branşları itibariyle özel yetenekle ilgili derslere girdikleri için alınmamıştır.

Araştırmada kullanılan ölçme aracı David L. Silvernail ve Melissa IT. Costello tarafından 1983 yılında öğretmen adaylarına uygulanmış oları Likert tipi bir ölçektir. Araştırmacıların kullandığı bu ölçek aslında 1972'de Parsons tarafından 29 madde olarak geliştirilmiş tir. Silvernail ve Costello aynı ölçeği 20 madde olarak düzenlemişlerdir. Parsons un geliştirdiği ölçek, ilkökul ve ortaöğretim öğretmen adaylarına uygulanmıştır iki uygulamadan el de edilen alfa güvenilirlik katsayısı ($r=.90-.94$) tür. Görüldüğü gibi, ölçek yüksek bir güvenilir lige sahiptir. Ölçeğin İngilizce - Türkçe uyarlama çalışmaları tarafımızdan yapılmış ve uzman kanılarından da yararlanılmış olup, örnek bir grupta geçerlik çalışmaları yapılmıştır Ön test ve son test yöntemiyle yapılan güvenilirlik çalışmasında iki uygulama arasında güvenilirlik katsayısı $r=.84$ olarak bulunmuştur.

Adayların endişe düzeyleri "hiç endişeli değil, nadiren endişeli, biraz endişeli, orta düzeyde endişeli, çok endişeli" olarak derecelendirilmiştir.

Veriler SPSS paket programları ile değerlendirilmiş, istatistiksel teknik olarak yüzdeler, ortalama, t testi ve tek yönlü varyans analizi ve korelasyon katsayısı kullanılmıştır, varyans analizi sonucunda anlamlı görülen değişkenlerde farklılık kaynağının belirlenmesi için Scheffe testine başvurulmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt problemlerin göre aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya 90 kız (%60), 60 erkek (%40) olmak üzere 150 kişi katılmış, aynı kişilere hem staj öncesi hem staj sonrası olmak üzere aynı ölçüm aracı iki kez uygulanmıştır

Bölgümlere göre dağılım şöyledir: Sosyal Bilgiler 41 (%27,3) Fen Bilgisi 53 (%35,3) Yabancı Dil 56 (%37,3) kişidir.

Birinci alt probleme göre, örneklem alman tüm adayların staj öncesi ve staj sonrası iki aylık bir süre içinde uygulanan ölçme aracından elde edilen sonuçları değerlendirildiğinde (t testi) mesleki endişe düzeylerinde staj sonrasında olumlu yönde bir azalma görülmüştür (uygulama $x=2.33$, II uygulama $x=1.99$, $t=2.76$ $p<0.01$).

Yalnız "Öğrencilerin farklı geçmiş ve deneyimlere sahip oluşları dersi anlamalarını güçleştirmektedir" ifadesi, staj sonunda daha fazla endişe yaratan bir değişken olmuştur (uygulama $5=2.60$, II. uygulama $5=2.88$ $t=2.19$, $p<0.05$) Bu durum, adayların başlangıçta öğrencilerden gelen problemleri önemsemediklerini, ancak uygulama sırasında öğretimde bireysel farklılıkların ne kadar önemli olduğunun bilincine varmış olmalarını göstermesi bakımından önemli bir aşama olarak değerlendirilmiştir.

Adayların endişe düzeyleri genellikle "hiç endişeli değil, nadiren ve biraz endişeli" gruplarında toplanmıştır.

Buna göre, staj öncesi ve sonrasında biraz endişe duyulan değişkenler şunlardır: Ders vereceği sınıf hakkında önceden bir bilgisinin olmaması ($t=3.09$, $p<0.01$), öğrenme

güçlüğü çeken öğrencilerin problemlerini teşhis edememe ($t=5.16$ $p<001$). öğrenci soru sorduğunda cevabını bilmezse paniğe kapılma ($t=4.22$, $p<001$). cevabını bilmediği bir soru ile karşılaştığında bunu bilmediğini söyleme ($t=2.23$, $p<05$), öğrencilerin farklı deneyimlere sahip oluşlarının öğrenmeyi güçleştirdiği inancı ($t=-2.19$, $p<,05$), derse yeteri kadar ilgi duymayan öğrencilerle başa çıkabilmenin zorluğu ($t=4.,33$, $p<,001$) her bir öğrencinin öğrenme ihtiyacını anlayabilme ($t=4.21$, $p<,001$) gibi konulardır.

Adayların nadiren endişe duyduğu değişkenler ise; ders verirken sınıfta kendini yeterli hissetme ($t=4.30$, $p<.001$). Öğrencinin ilgisini sürekli tutabilme ($t=4,30$, $p<.001$). daha iyi bu seviyede öğretim verme konusunda yeterli olmama ($t=3.56$, $p<.001$), yönetici ve öğretmenleri teftiş için sınıfa girdiklerinde ne yapacağını bilememe ($t=3.42$, $p<.001$), öğrencilerin sorduğu bir soruya cevap veremediği zaman diğer sorulara konsantre olmakta güçlük çekme ($t=2.86$. $p<01$). ders esnasında öğretim metot ve tekniklerini gerekli şeklide kullanamama ($t=4.15$ $p-c.001$). branşı ile ilgili gerekli donanımına sahip olmama ($t=3.23$ $p<.011$ gibi konulardır Görüldüğü gibi, bu endişeler öğretim ve öğrenme problemlerini içermektedir (Tablo 1).

Öğretmenin en temel görevinin öğrenmeyi sağlamak olduğu ve öğretmen adaylarının bunu yerine getirebilecek bilgilere sahip olacak biçimde yetiştirilmeleri gerektiği görüşünde birleşmek mümkün değildir. Yapılan araştırmalar, yeni öğretmenlerin başarısızlıklarının en önemli nedeninin sınıf yönetiminde yetersiz olmalarından kaynaklandığını göstermektedir (Erdem. 1992. ss.134-135).

Sosyal psikoloji, eğitim psikolojisi ve eğitim alanında yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara göre öğrenmenin zevkli ve verimli bir süreç olabilmesi için belirli öğretim ilke ve tekniklerin uygulanmasının yanı sıra, öğrenme koşullarının ve öğrenci-öğretmen ilişkilerin önemi de büyüktür (Öner. 1979, s.53).

Adayların en az endişeli olduğu konular ise çok sayıda öğrenci ile uğraşma zorunda olma ($t=4.08$. $p<.001$), kendini diğer öğretmenler kadar tecrübeli hissetmeme ($t=3.08$, $p<01$), bu meslekte çalışan öğretmen ve yönetici konumundaki kişiler tarafından kabul edilme ve saygı görme ($t=2.30$, $p< 05$) durumlarıdır.

Görülüyor ki, meslek sahibi insan çevresi tarafından onaylanmak ister mesleki gücü, hakimiyeti üstün olan kimse, çevresi tarafından onaylanır. Bir öğretmen böyle bir noktaya gelmek için gereken çaba ve özveriyi göstermelidir (Bilir. 1992, s.2S).

Bu konuda adaylarımız kendilerin güven duymaktadır.

O hakle öğretmen yetiştiren kuruluşlar, öğretmen adaylarını sadece bilgi aktarma görevini yerine getiren kişiler olarak görememeli (Temel. 1990, s.180), öğretmenlik mesleğinin incelikleri de kavratılmaya çalışmalıdır.

Araştırmanın ikinci alt problemi; cinsiyete göre mesleki endişe düzeylerinin karşılaştırılmasına yöneliktir.

Kız ve erkekler arasında mesleki endişe düzeylerinde staj öncesi ve staj sonrası durumlar karşılaştırıldığında ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

1. uygulama kız $x=2.37$, erkek $x=2.2S$, $t=0.96$ $p<.05$

1. uygulama kız $x=1.90$. erkek $x=2.04$ $t=-1.,72$ $p<05$

Değişkenler tek tek incelendiğinde erkekler kendilerini kızlara göre staj sonrasında diğer öğretmenlerden daha tecrübesiz görmekte-dirler ($t=-2.92$, $p<0.01$). Yine derse ilgi duymayan öğrencilerle başa çıkma ($t=-2.27$, $p<0.05$), daha iyi seviyede öğretim yapmama ($t=2.05$) konularında endişelidirler (Tablo 2).

Kızlar ise staj öncesinde erkeklerden "kendilerini diğer öğretmenler kadar yeterli hissetmeme" ($t=2.65$, $p<0.01$) konusunda daha endişelidir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi, bölümlere göre mesleki endişe düzeylerinin karşılaştırılmasına yöneliktir.

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre. Genelde bölümler arasında mesleki endişe yönünden bir farklılık görülmemiştir (I. uygulama $t=1.46$, $p<0.05$, II. uygulama $t=2.44$, $p<0.05$).

Ancak değişkenler tek tek incelendiğinde bazı değişkenlerde bölümler arası farklılıklar görülmüştür. Ortamlar arası farklılıkların kaynağı Scheffe Testiyle test edildiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

"Öğrencilerin cevabım bilmediğim bir sorusu karşısında paniğe kapılabiliyorum" ifadesinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($t=3.652$, $p<0.05$) (Tablo 3) Scheffe Testine göre gruplar arasındaki farklılık Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisi grupları arasındadır. Fen Bilgisi öğrencilerin branşlarının gereği daha hazırlıklı olarak derse girmek zorunda olduklarından diğer bölümlere göre daha fazla endişe duymaktadırlar.

"Öğretmenlik mesleğinde mutlu olamayacağımı hissetme" durumuna bakıldığında staj sonrasında gruplar arasında farklılık ($t=4.428$, $p<0.05$) vardır. Bu farklılığın kaynağının Sosyal Bilgiler ($x=1.60$) ve Yabancı Dil ($x=2.32$) arasında olduğu görülmüştür. Bu bulgu staj sonrasında Yabancı Dil Bölümünden mezun olacak öğrencilerin gelecekteki mesleki beklenti düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir ve endişeleri de bu bakımdan fazladır (Tablo 4).

"öğretmen olmaya henüz karar vermemiş olma" durumu hem staj öncesi, hem staj sonrasında grupların endişe düzeylerinde farklılık oluşturmuştur (I. uygulama $t=6.20$, $p<0.001$; II. uygulama $t=10.10$, $p<0.001$). Her iki uygulamada da gruplar arası farklılığın kaynağı Yabancı Dil Bölümünden gelmektedir (I. uygulama Yabancı Dil $x=2.75$, II. uygulama Yabancı Dil $x=2.71$) (Tablo 5).

Bilhassa bu bölümden mezun olan Almanca ve Fransızca öğrencilerinin kendi branşları ile ilgili atamalar- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle yapılmamakta, ancak sınıf öğretmenliğine atamalar yapılabilmektedir. Dışarıda iş bulma durumlarında da seçicilik ön planda olduğundan diğer bölümlere göre daha endişeli görülmektedirler.

"Kendisini sınıfta okuldaki diğer öğretmenler kadar yeterli olgunlukta hissetme durumu" ile ilgili endişe düzeyleri incelendiğinde staj sonrasında bölümler arası farklılık mevcuttur ($t=3.687$, $p<0.05$). Gruplar arası farklılığın kaynağını Fen Bilgisi ($x=2.28$) ve Yabancı Dil Bölümü ($x=1.75$) öğrencilerin oluşturmaktadır. Fen Bilgisi Bölümü öğrencileri Atatürk Eğitim Fakültesinde yabancı dille eğitim almaktadır. Bu bölümü bitiren adayların hem yabancı dili, hem de akademik donanım olarak yeterli olmaları

beklendiği için birçok aday kendilerini yeterli bulmamaktadır. Bu da endişe düzeyini artırıcı bir etkidir (Tablo 6).

"Öğrencileri öğrenme problemlerini teşhis konusunda" gruplar arasında staj sonrasında bir farklılık vardır ($t=3.6S$, $p<.05$) Bu farklılık yine Fen Bilgisi ($x=2.52$) bölümünden kaynaklanmaktadır (Tablo 7).

Fen Bilgisi dersi ortaöğretimde öğrencileri en başarısız oldukları grup derslerinin başında gelmektedir. Bu bakımdan bu dersi verecek adayların iyi bir donanıma sahip olarak yetişmeleri gerekmektedir.

Her gün çok sayıda öğrenci ile uğraşma durumundan ($t=4.71$, $p<.01$) Sosyal Bilgiler ($x=1.68$) ve Fen Bilgiler ($x=1.67$) bir grup oluşturmuştur. En az stres duyan grup Yabancı Dil Bölümüdür ($t_x=1.23$).

Hâlbuki bütün derslerin sağlıklı yürütülebilmesi, öğrencinin motivasyonunu ayakta tutabilme, derste disiplini sağlama, öğrencinin öğrenme ihtiyacına cevap verebilme gibi pek çok husus sınıf mevcutları ile yakından ilgilidir. Adayların bu hususları henüz yeterli kadar önemsememiş oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin yetişme biçimlerindeki farklılıklar, öğrenilmiş bir tutum olarak da onların meslek yaşayışlarını farklı biçimde etkileyecektir. Bu etmenlerin bilinmesi, öğretmenlerde olumlu tutumlar geliştirebilmek için alınacak öneme ışık tutabilecektir (Can, 1987, s.161)

SONUÇLAR

Yaptığımız araştırmada staj süresinin bir ay gibi kısa bir süre olmasına karşın, öğretmen adaylarının mesleki endişe düzeylerinde öncesine göre olumlu yönde bir azalma görülmüştür. Staj programı, gerek akademik yeterlilik, gerekse tutum yönünden adayların davranışlarına yeni boyutlar kazandırmaktadır.

Aydın'ın yaptığı araştırmada da Atatürk Eğitim Fakültesindeki formasyon eğitiminin öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumlarını geliştirici bir program olduğu yönündeki bulguları bizi desteklemektedir (Aydın, Tuzcuoğlu, 1994, ss. 171-177).

Adayların endişe düzeyleri yüksektir. Daha ziyade derecelemede biraz ve nadiren endişe gruplarında toplanmıştır.

Daha çok endişe duydukları değişkenler; öğretim ve çocukların öğrenme problemlerini karşılama yönündedir. Staj sonrasında endişe düzeylerinde genelde bir azalma görülmüştür. Kız ve erkekler arasında, bölümler arasında staj öncesi ve sonrasına göre bir farklılık görülmemiştir. Ancak değişkenler tek tek incelendiğinde kızlar erkeklere göre staj öncesi kendini sınıfta okuldaki diğer öğretmenler kadar yeterli hissetmeme konusunda daha endişeli iken; Staj sonrasında ise; erkekler, kendisini diğer öğretmenlerden tecrübesiz görme, derse yeteri kadar ilgi duymayan öğrencilerle uğraşma, d ha iyi bir seviyede öğretim verme gibi konularda daha endişelidirler.

Bu da erkeklerin başlangıçta meslek ile ilgili bir takım problemleri başlangıçta önemsemediklerini, ancak staj sonrasında da daha bilinçli yaklaştıklarını göstermesi bakımından önemli bir aşama olarak kaydedilmiştir,

Bölümler arası endişe düzeyleri incelendiğinde; bilhassa staj sonrasında bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Öğrencinin sorduğu bir soru karşısında cevabını bilmezse paniğe kapılma (Fen Bilgisi), öğretmenlik mesleğine mutlu olmayacağını hissetme (Yabancı Dil), öğretmen olmaya henüz karar vermeme (Yabancı Dil), kendini yeterli olgunlukta hissetme ve öğrencilerin öğrenme problemlerini teşhis edememe (Fen Bilgisi) gibi mesleki problemler yer almaktadır.

Genelde adayların kişisel yeterlilik, kendini kabul, mesleğini benimseme gibi konularda endişeleri azdır. Adayların morallerinin ve güvenlerinin yüksek olması başarılarını da etkileyeceğinden öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilecekleri yönünde inancımızı kuvvetlendirmektedir.

ÖNERİLER

Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi büyük ölçüde Fakülte yuları boyunca gördükleri akademik programların pratikte uygulanabilirliğine bağlıdır. Ancak staj çalışmalarında da yeterli zaman, iyi bir rehberlik, pratik yapma imkânı bulunursa daha iyi neticeler alacağımız kesindir.

Son sınıfa kadar halen öğrenciler arasında öğretmenlik mesleğine karar vermemiş olanların olduğu düşünülürse, bilhassa başlangıçta adayların seçiminde başka kriterlerin de (mülakat gibi) konulması gerekmektedir.

Mesleğe ilk adım olan staj programını yalnızca prosedürü yerine getirmek için değil, bir program geliştirme ve değerlendirme süreci olarak ele alınıp ve uygulanırsa daha iyi sonuçlar elde etmek mümkündür. Ayrıca dört yıl boyunca alınan mesleki formasyon derslerinin teorik bilgilerin yanında, öğrencilerin güncel bir takım araştırma ve ödevlerle de desteklenmesi ve bu mesleği sevmeleri için gayret gösterilmesi yerinde olacaktır.

Ayrıca staj programları için başlangıçta bir ön hazırlık çalışması (konferans, seminer gibi) yapılması, gidilecek okulların da bilhassa rehber öğretmenleriyle de Fakülte ve MEB olarak ortak bir çalışmaya gidilmesi arzulanan durumlardır. Geleceği daha sağlıklı öğretmenlerin yetiştirilmesi hepimizin arzusudur.

Bu çalışma küçük bir örneklem grubunda yapılmıştır. Bu çalışmaya yeni boyutlar kazandıracak yeni araştırmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Aydın, Betül ve Necla-Semai Tuzcuoğlu. "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Tutumları Sosyal Beğeni ve Erkeksi-Kadını, Öz-Değerlendirmesi", **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. Eğitim Bilimleri Kongresi**, Cilt 1, 1994, Adana.
- Bilen, Mürüvvet, "Eğitimde Verimliliğe Öğretmenin Kişilik Özelliklerinin Etkisi" (1992), **H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:5.
- Büyükkaragöz, Savaş, "Ortaöğretim Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakültesi", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, s. 12, 1987.
- Can, Gürhan, "Öğretmenlik Meslek Anlayışı Üzerine Bir Araştırma" (1987) **Anadolu Üni. Eğitim Fakültesi Dergisi**. C.2, s.1.
- Cicioğlu, Hasan, "Öğretmenliğin Yasal Temelleri", (1984) **AÜ.Eğitim Bilimleri Dergisi**, C.17, Sayı:1-2.
- Çağlar, Adil, "MÜ. Atatürk Eğitim Fakültesinde Yapılan Öğretmenlik Uygulaması Üzerine Bir Araştırma" (1991) **M.Ü.A.E.F. Eğitim Bilimleri Dergisi** Sayı:3.
- Doyal, G.T. and Forsyth, R.A. (1973) "Relationship Between Teacher and Student Anxiety Levels" **Psychology in the Schools** 10, s.231, 233.
- Erden, Münire, "İlköğretim Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Pedagojik Formasyon Derslerinin Geliştirilmesine Yönelik Bazı Öneriler", f 1992), **H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:8.
- Gömleksiz, Müfit, "Öğretmenlik Uygulaması ve Sorunlar", (1991), **Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı:6.
- Harootunian, Band Koon, JR. (1970) **The Reinforcement Behaviors of Teachers in Training Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Associton**, MN. (Eric Document Reproduction Service No: Ed 040951).
- Hoy, W.K and Reers, R. (1977) "The Bureaucratic socialization of student teachers" **Journal of Teacher Education** 28 (1) 23-26.
- Mahiroğlu, Ahmet, "Sınıf Yönetimi", (1993), **Eğitim Dergisi**.
- Öner, Necla. "Okul Psikolojisi ve Eğitimdeki Yeri", **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi**. Vol 7, 1979.
- Özdil, İlhan, "Sorunun Çözümü Öğretimde Y'atmaktadır", (1985), **Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz**, T.E.D. Bilim Dizisi, Ankara.
- Silvernail, Davit L,, Costello, Melissa. "The Impact of Student Teaching and Intership Programs on Preservice Teachers" Pupil Control Prespectives, Anxiety Levels and Teaching Concerns", (1983), **Journal of Teacher Educaton**, Vol:34, No:4.
- Temel, Ali, "Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutumlarının Öğretmen Formasyon Programına Etkisi", (1990), **Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı:3.
- Zampşreili. Debra, "Teacher Assistance Program a Developmental Induction Program for Beginning Teachers", (1993), **Resources in Education**, Vol. 28, No:2.

TABLO 1
EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN STAJ ÖNCESİ VE STAJ SONRASI
MESLEKİ ENDİŞE DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Sıra No.	Değişkenler	1- Uyg	2,Uyg.	SSI	SS2	t	A.D.
1	Öğrenci Sorunları	2.58	2.09	1.04	0.97	4.22	p<,001
2	Mutluluk Duyuma	2.26	2.06	1.27	1.21	1.63	p>,01
3	Doyurucu Meslek	2.55	2.39	1.25	1.30	1.47	p>,02
4	Konsantre Olmak	2.20	1.86	1.17	1.01	2.56	p<,01
5	Öğretmenliğe Karar	2.29	2.12	1.35	1.31	1.24	p>,02
6	Öğrenciye Açık Olma	2.65	2.35	1.23	1.14	2.23	p<,05
7	Dersi anlamada güçlük	2.60	2.88	1.30	1.31	-2.19	p<,05
8	Öğrenci hak. bilgi	2.99	2,52	1.39	1.32	3.09	p<,01
9	Tecrübesizlik	1,87	1.54	1.21	0.92	3.03	p<,01
10	Yeterlilik	2.42	1.87	1.20	1.12	4.30	p<,001
11	Öğrenme İhtiyacı	2.51	2.02	1,05	1.04	4.21	p<,001
12	Başa Çıkma	2.58	2.05	1.13	1.07	4.33	p<,001
13	Öğrenme Problemi	2.76	2.20	1.12	0.97	5.16	p<,001
14	İlginin Sürekliliği	2.31	1.90	1.08	0.82	4,30	p<,001
15	İyi Öğretim Verme	2.37	1.98	1.09	1.02	3.56	p<,001
16	Teftiş Durumu	2.43	1.95	1.28	1.01	3,47	p<,001
17	Çok sayıda Öğrenci	1.99	1.51	1.14	0.88	4.08	p<,001
18	Saygınlık	2.02	1.70	1.17	0.90	2,30	p<,05
19	Öğr. Metod ve Teknik	2.30	1.56	0.99	0.85	4,15	p<,001
20	Mahcup Olma	2.12	1.81	1.00	0.87	3,28	p<,01

TABLO 2

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE STAR ÖNCESİ VE STAJ SONRASI ENDİŞE DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI İLİŞKİN ÖZET DAĞILIMI

			Ortalama	Standart Sapma	1.Uyg. 2.Uyg.	A.	D.
			1. Uyg 2.,Uyg.	1.Uyg. 2,Uyg.	t t	1.Uyg	2-Uyg.
1	Öğrenci Sorunları	Kız Erk	2.70 2.04 2.40 2.16	1,08 0..S9 0.96 0.76	1.78 -0.73		
2	Mutluluk Duyma	Kız Erk	2.30 2.11 2.21 1.98	1.36 1 029 1.13 1.05	0,40 0.65		
3	Dovurucu Meslek	Kız Erk	2.46 2.45 2.75 2,30	1..28 1,38 1.33 1.16	-1,31 0,74		
4	Konsantre Olmak	Kız Erk	2.16 1.75 2.25 2 03	1.21 0,90 1.11 1.14	-0,43 -1.58		
5	Öğretmenliğe	Kız Erk	2.35 2,22 2.20 1.98	1.41 1.40 1.35 1.15	-0..6S 1.14		Karar
6	Öğrenci Açık Olma	Kız Erk	2,67 2.32 2.61 2.40	1.25 1.09 1,22 1,22	0,30 -0,40		
7	Dersi anlamada güçlük	Kız Erk	2.64 2.83 2,55 2.96	1,36 1,25 1.21 1.41	0.44 -0.59		
8	Öğrenci hak. bilgi	Kız Erk	3.16 2.54 2.73 2.4S	1,36 1.30 1.40 1.35	1.S7 0,27		
9	Tecrübesizlik	Kız Erk	1.53 1.34 1.93 1,88	1.19 0.62 1.26 1.19	-0.49 -2.92		p<.01
10	Yeterlilik	Kız Erk	2,62 1.73 2.11 2.08	1.25 1.02 1,05 1.23	2.65 -1.31	p<.01	
11	Öğrenme ihtiyacı	Kız Erk	2.65 2,00 2.33 2,05	108 1.03 1 06 1,06	1.67 -0.2S		
12	Başa Çıkma	Kız Erk	2,68 1,92 2.41 2,33	1.09 0,99 1.18 1,14	1,42 -2.27	p< 05	
	Öğrenme Problemi	Kız Erk	2 82 2,32 2,68 2,03	1.17 0,99 1 03 0,93	0.76 1,81		
14	İlginin Sürekliliği	Kız Erk	2.35 1,37 2.25 1,93	1.99 0,77 1.09 0,89	0.60 -0.39		
15	İyi Öğretim Verme	Kız Erk	2,51 1,84 2.16 2,20	1.06 0,84 1,12 1,21	1,88 -1.97		p<05
16	Teftiş Durumu	Kız Erk	2,48 1,96 2,35 2,01	130 1,02 1.24 1,01	0,66 -0 29		
17	Çok sayıda Öğrenci	Kız Erk	1,97 1,45 2,01 1,60	1.14 0,86 1.15 0,90	-0,20 -0,97		
İS	Saygınlık	Kız Erk	2,05 1,63 1.93 1,51	1 19 0,94 1.14 0,83	0,37 -1.25		
	Oğr. metod ve Teknik	Kız Erk	2,40 1,91 2,15 1,78	1.00 0,94 0,97 0,78	1,52 0,90		
20	Mahcup Olma	Kız Erk	2,15 1,72 2,06 1,95	1,00 0,88 1,02 0,85	0,53 -1 53		

Tablo 3: 'Öğretmen A . davlarının, Öğrencilerin Cevabını Bilmediği Bir Sorusu Karşısında Paniğe Kapılma" Durumunu Gösteren Dağılım

2. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A . d .
Gruplararası	2	67,113	3.3556		
Gruplarıçi	147	133.9814	0.9114	3..6S2	0,05
Toplam	149	140.6926			
Scheffe					
Grup X	Grup 3 1,9107	Grup 1 1. 9756			
Grup X	Grup 1 1. 9756	Grup 2 2. 3774			

Tablo 4: Öğretmenlik Mesleğinde Mutlu Olamayacağını Hissetme Durumunu Gösteren Dağılım

2. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A. d.
Gruplararası	2	12.1142	6,2071		
Gruplarıçi	147	205.0451	104017	4.42S	0.05
Toplam	149	213,4593			
Scheffe					
Grup X	Grup 1 1.6098	Grup 2 2,1321			
Grup X	Grup 1 2.1321	Grup 2 2,321			

1. grup : Sosyal Bil. Bölümü

2. grup : Fen Bil. Böl.

3. grup : Yabancı Dil Böl.

Tablo 5: Öğretmen Olup Olmama Karar Verme Durumunu Gösteren Dağılım

2. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A.d.
Gruplararası	2	22.3563	11.1784		
Gruplarıçi	147	264.7356	1.8009	6.207	0.002
Toplam		140.6926			
Scheffe Grup x Grup x	Grup 1 1.9024 Grup 3 2.7857	Grup 2 2.0755			

2. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A.d.
Gruplararası	2	31.0027	15.5014		
Gruplarıçi	147	225.5898	1.4346	10.101	0.001
Toplam	149	256.5925			
Scheffe Grup x Grup x	Grup 1 1.7817 Grup 3 2.7143	Grup 2 1.8113			

Tablo 6: "Öğretmen Adaylarının, Kendilerini Sınıfta Yeterli Hissetme" Durumunu Gösteren Dağılım

II. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A.d.
Gruplararası	2	16.7166	8.3583		
Gruplarıçi	147	171.3760	1.1692	3.687	0.05
Toplam	149	188.5926			
Scheffe					
Grup x	Grup 1 1.7500	Grup 2 2.0488			
Grup x	Grup I 2.0488	Grup II 2.2830			

Tablo 7: "Öğrencilerin Öğrenme Problemlerini Teşhis Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Olmama" Durumunu Gösteren Dağılım

II. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A.d.
Gruplararası	2	8.5466	4.2733		
Gruplarıçi	147	134.0462	0.9119	4.685	0.05
Toplam	149	142.5927			
Scheffe					
Grup x	Grup I 2.000	Grup III 2.0536			
Grup x	Grup 2 2.5283				

Tablo 8: Hergün Çok Sayıda Öğrenci İle Uğraşmaktan Doğan Endişeyi Gösteren Dağılım

II. Uygulama

Kaynak	SD	Karelerin Toplamı	Karelerin Ortalaması	f	A.d.
Gruplararası	2	7.0659	3.5329		
Gruplarıçi	147	108.4068	0.7375	4.791	0.01
Toplam	149	115.4726			
Scheffe					
Grup x	Grup 3 1.2321	Grup 1 1.6829			
Grup x	Grup 2 1.6792				